

בלבבי ארבע יסודות

שואל לעניין הדרכים השונות של עבודת השם ע"פ ארבעת היסודות [הדרך הליטאית ח"ד]

כרחק שגם זה נקרא עמל התורה שסופו להביא את האדם לידי זיווך ועלייה...

צבי: נכון. ונראה שהמסקנה המעשית של כל דרך העבודה הנ"ל מתבארת בדברי החזו"א באמונה ובטחון פ"ד אות ט', וז"ל:

"וקרוב הדבר לומר כי דקדוק הדין היא הדרך היחידה לתיקון המידות".

יעקב: מה פירוש הדברים האלו?

צבי: לכאורה כוונתו היא כי כל פעם שהאדם "עובד על מידותיו", הרי הוא רק מגביר מידה אחת ומכניע את השנייה. אבל איך ידע האדם איזו מידה היא הטובה ואיזו מידה היא הרעה? הרי נתבאר שרק פרטי ההלכה הם המכריעים בכל מקרה עם איזו מידה להשתמש!

לכן, דרך העבודה לדעת החזו"א אינה אלא להתרגל תמיד להכניע את כל המידות להוראות ההלכה, וההרגל הזה הוא רק ע"י זה שהאדם יתרגל בדקדוק הדין. רק ככה יוכל האדם לדעת שהוא מכניע את מידותיו להגילוי של רצון ה' שהוא באמת בטוח.

יעקב: אחרי כל תוקף הדברים האלו, אני מתחיל להשתכנע שזו באמת הדרך היחידה שיש בעבודת השם...

[המשך בס"ד שבוע הבא...]

תוכן הגיליון

שואל לעניין מבט מבחוץ על עולם ארבע היסודות... א'

מבחן להערכה עצמית..... ב'

מהות המידות תיקון המדמה שבכח ההולדה..... ד'

מדור ארבעת היסודות - הלכה..... ה'

צבי: יש כאן השלמה נפלאה לכל הדרך העבודה הליטאית. הרי ביססנו את כל הדרך על דברי הגר"א שהאדם תמיד עלול לטעות בגלל הנגיעות, ולכן א"א לסמוך על השכל והרגש האנושי, אלא רק על מקורות התורה וההלכה המפורטים והמנומקים. אבל יבוא השואל ויטען - הרי גם בהלכה עלולים לטעות ולהטעות את עצמנו מכח הנגיעות, ומה הועילו חכמים בתקנתם?

כאן מגיע החזו"א ומשלים את הדברים, שלא רק שא"א לסמוך על כל מקור אחר של גילוי האמת, אלא שגם להיפך: מי שאכן עמל בתורה כהלכה, הרי הוא מורם מעל כל החשש של נגיעות וטעות, ועליו יש לסמוך בהחלט, וכל חשד נגיעות הוא בגדר "מהרהר אחרי רבו כמהרהר אחר השכינה".

יעקב: ולכאורה גם זה בנוי על היסוד שלמדנו, שמכח העמל והיגיעה שמיסוד האש, האדם מתעלה עד שהוא "נכנס" לעולם הרוחני של תורה, שמופשט מכל הנגיעות החומריות.

צבי: נכון. וכן מאריך החזו"א שם בהשמטות ביחס ללימוד "שלא לשמה", והוא מביא את דברי הנפש החיים בפרקים פ"ג שמסיק שגם ת"ח שלומד תורה שלא לשמה, כל שאינו ע"מ לקנטר, המזלזל בו הו"ל בכלל אפיקורס שמזלזל בתלמידי חכמים ואין לו חלק בעולם הבא. והטעם כי עיקר הדרך להגיע ללשמה הוא ע"י שמתחיל שלא לשמה, וברכות הלימוד סופו להגיע ללשמה.

יעקב: וגם זה לכאורה ע"ד הנ"ל, שהפתח הראשון של עבודת השם הוא היגיעה בלימוד התורה. וכיון שהאדם נולד בלתי מושלם, על כרחק שגם תחילת עבודתו לא תהיה לשמה, ועל

רקע: במסגרת הלימוד שלהם על היחס שבין ארבעת היסודות לדרכים השונות של עבודת השם, המשיכו יעקב וצבי שבוע שעבר ללמוד על הדרך הליטאית, של השגת קירבת השם בעיקר באמצעות לימוד התורה שבנגלה. הם עסקו בעיקר בדברי החזו"א איש באמונה ובטחון פרק ג', שמאריך בכך שגם כל תורת המוסר והאגדה צריכים להיבנות רק על רצון ה' שמתגלה בהלכה ועל בקיאות ועיון בש"ס ובמדרשים.

צבי: נראה לי שיש עוד נקודה חשובה מאוד בדברי החזו"א בסוף פ"ג של אמונה ובטחון, שמשלימה את התמונה של דרכו בעבודה. וז"ל שם:

"חובת התלמיד להאמין כי אין נגיעה בעולם בעלת כח להטות לב חכם לעות משפט, כי מגמת החכם לזכות נפשו, ולהתגאל באיזה אשמה יכאב לנפשו יותר מכל מכה ופצע... נוסף לזה, כי תכונת האמת היא אצל חכם תכונת נפשו ושרש מציאותה, וכל אבקת שקר ממנו והלאה, וכן היא אמונת המון ישרים המתאבקים בעפר רגלי חכמים.

אך, היצר חתר חתירה תחת כסא הנאמן לצודד נפשות הנוטות להתחכמות, ומביא להם לימוד שלם מן הגמרא כי הנגיעה היא בעלת כת מכריע לקטנים ולגדולים יחד, לפניה יכרעו גם הנבונים ביותר, גם חסידים ואנשי מעשה... ואינם יודעים כי לפי ההנחה הזאת מתיתם כל הדור, ואין שופט בארץ, ונתבטלה סנהדריה של הארץ... ועל ידי זה קם דור ששופט את שופטיו, וכל איש הישר בעיניו יעשה..."

יעקב: איזו נקודה רצית להדגיש בדברים האלו?

מבחן להערכה עצמית

מבחן להערכה עצמית חלק א' - יסוד הרוח מול יסוד העפר

קל - כבד

לפניך שתי סיטואציות, כל אחת עם שתי תגובות אפשריות. תנסה לדמיין איך אתה היית מגיב!

- סיטואציה ראשונה -

יש לך ילד בשנה שנייה של גן. שנה שעברה, כשהוא היה בשנה הראשונה של הגן, היה לגן צהרון במחיר מסובסד, ושלחת אותו לצהרון. כבר מהקיץ תכננת לשלוח אותו גם השנה לצהרון, אלא שבתחילת שנת הלימוד הנהלת הגנים הודיעו שהמחירים לצהרון עולים במידה ניכרת, ובסוף אפילו לא היו מספיק הורים מעוניינים בכדי לגבש קבוצה לצהרון.

אתה נפגש בגינה עם הורה של ילד אחר בגן של הבן שלך, ואתם משוחחים על כל המצב עם הצהרון... איזה צד בשיחה הוא שלך?

ראובן: אני רואה שגם לך יש את הבן בבית כל הצהריים... איך זה הולך?

שמעון: המצב הזה עם הצהרון הוא ממש מעצבן... אני לא מבין מה הם חשבו להעלות את המחירים כל כך - למי בדיוק יש כסף לזה?

ראובן: תקשיב, לנהל צהרון עולה הרבה כסף... שנה שעברה

זה רק היה מסובסד ע"י העירייה, והשנה הם קיצצו את הסבסוד, אז לא היתה לגנים ברירה אלא להעלות את המחירים... נראה לי שאנחנו רק צריכים לקבל את המצב ולהמשיך הלאה...

שמעון: אבל מה אני אמור לעשות עם הילדים שלי בבית כל הצהריים? הם כ"כ משועממים, והם משגעים אותי!

ראובן: ומה היית עושה אם מלכתחילה הגנים בכלל לא חשבו להציע צהרון?

שמעון: אני לא יודע, אבל זה לא המצב...

ראובן: אבל עכשיו זה באמת כן המצב, כי הם כבר לא חושבים להציע צהרון... אז כנראה ה' רוצה שנחשוב על דרכים אחרות להעסיק את הילדים, ולא רק לשלוח אותם לגן...

- סיטואציה שנייה -

שצריכים כל הזמן לתת לו חיזוק - זה לא בשבילך... ולכן, מאז שהחברותא דיבר איתך, אתה ממשיך לתת שלום לבן דוד שלך, ואתה מנסה כמה שאפשר לתת לו חינך ומילה טובה, אבל אתה גם בו בזמן מקפיד שלא להיגרר איתו יותר מדי לשיחה...

(ב) אחרי שאתה שומע על המצב מהחברותא, אתה מחליט להזמין את הבן דוד לסעודה. מיד כשאתה מזמין אותו, הוא מתחיל להודות על ההזמנה, ומתחיל לספר לך על כל המצב עם הילד שלו, וכמה זה יעזור להם שלא יצטרכו גם להתעסק בהכנת הסעודה לשבת. אתה מקשיב בשקט לכל דבריו, ואתה מנסה לשים את עצמך בנעליים שלו ולדמיין כמה המצב קשה עבורו. בסוף השיחה, אתה אומר לו שתשמח לעזור לו כל מה שאפשר, ואתה מנסה לשכנע אותו להרגיש תמיד בנוח לבקש לשלוח את הילדים אילך לשחק, או להתארח לסעודות. ומאז והלאה, אתה מנסה כל הזמן להיות איתו בקשר ולשמוע איך המצב מתקדם, ואתה מנסה תמיד לתת לו את החיזוק והתחושה שאתה תמיד שם בשבילו, בכל מצב שלא יהיה...

אברך חדש נכנס לכולל שלך, ואחרי ששוחחת איתו לכמה דקות, יצא שהוא למעשה קרוב משפחה רחוק שלך - בן דוד שלישי. מאז אתה נותן לו 'שלום עליכם' לבבי כל בוקר כשהוא נכנס לכולל, ומפעם לפעם אתה טיפה משוחח איתו על המשפחה. יום אחד החברותא שלך רואה אותך משוחח איתו, ושואל אותך איזה קשר יש לך איתו. כשהוא שומע שאתה בן דוד שלו, הוא מספר לך שלאברך הזה יש בן חולה בבית, והמצב מאוד קשה לו והוא זקוק להרבה חיזוק. החברותא שלך מציע לך אולי להזמין את הבן דוד עם משפחתו לסעודת שבת, ולנסות לפתח איתם קשר יותר קרוב, כי לדעתו הם מאוד זקוקים לחברים קרובים שיוכלו לשוחח איתם על הקשיים שהם עוברים, ושיוכלו קצת לשאת איתם בעול. איך אתה מגיב להצעה הזאת?

(א) ברמה עקרונית אתה מסכים עם החברותא שלך, אבל ברמה המעשית אתה מרגיש שאתה לא הבן אדם המתאים לפרוייקט הזה. אתה מרגיש שאתה לא יכול להכביד על החיים שלך עם כל המצב המסובך של הבן דוד... אתה תשמח אולי להקשיב לו לכמה דקות, להגיד לו כמה דברי חיזוק, ולהמשיך בחיים, אבל להיתקע במצב מתמשך של מישהו בצרה,

מבחן להערכה עצמית

מבחן להערכה עצמית [חלק ב'] - יסוד הרוח מול יסוד העפר

קל - כבד

לרשום ע"י הקפת אחד מהמספרים מ1 עד 10, כאשר 1 פירושו נטייה חזקה מאוד למידה הראשונה שבזוג, ו10 פירושו נטייה חזקה מאוד למידה השנייה שבזוג.

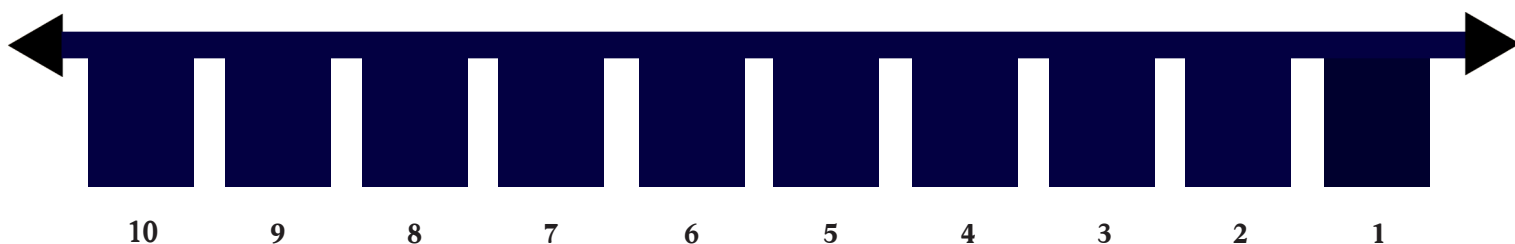
הקדמה: במדור זה, אנחנו מנסים לתת כל פעם זוג של מידות הפכיות, המשתייכות לשני יסודות הפכיים. יש להתבונן בשני הצדדים, ולנסות להעריך באופן כללי לאיזה צד האופי שלך נוטה יותר, והאם הנטייה לאחד מהצדדים הוא חזק מאוד או חלש. את התשובה ניתן

יסוד העפר

כבד

יסוד הרוח

קל

מזרועי". וגם בין אדם לעצמו, האדם בדרך כלל צריך תחילה לתת לעצמו לחוות מצבי קושי ולהרגיש את ה"ייסורים" ולא רק להתעלם מהם, ורק אח"כ הוא צריך גם לשמוח בייסורים, ולעורר את מידת הקלות, וע"י כן להתרומם מעליהם.

וכמובן, אם לא משתמשים במידות האלו בצורה הנכונה, האדם עלול להשתמש במידת הכבידות להיתקע בכל מיני מצבים בחיים שלא הולכים כפי רצונו, ורק לעורר את מידת הקלות כשזה מגיע לצרות של אחרים וכדו'.

ועל דרך זה ניסנו לצייר בסיפורים שבחלק א'. הסיפור הראשון הוא סיפור של אכזבה, שעבודת האדם שם הוא להשתמש במידת הקלות, להתרומם מעל האכזבה ולקבל את המצב החדש למה שהוא, ולא להיתקע בדמיונות של העבר ובהאשמות. והסיפור השני הוא סיפור של נשיאה בעול, ששם עבודת האדם היא להשתמש במידת הכבידות בשיעור מסוים, ולהשתתף על ידה בצערו של השני^א.

הסבר: אחד מההבדלים היסודיים בין יסוד הרוח ליסוד העפר הוא שיסוד הרוח הוא קל, לעומת יסוד העפר שהוא כבד. בדרך כלל חושבים על "כבידות" כ"עצלות" ו"קלות" כ"זריזות", וכלשון המסילת ישרים הידוע (תחילת פרק ו' - בביאור מידת הזריזות) "כי טבע האדם כבד מאד, כי עפריות החמריות גס, על כן לא יחפוץ האדם בטורח ומלאכה". אך, באמת עניין הקלות הוא עניין רחב יותר, שהאדם אינו "נתקע" ו"שקוע" כ"כ במצבו, אלא הוא "מתרומם" קצת מעל המצב, ולכן הוא יכול לצאת ממנו יותר בקלות. ולעומת זאת מידת הכבידות עניינה שהאדם יותר "נתקע" ו"שקוע" לתוך מצבו, ולכן הוא מתקשה להתרומם מעליו ולהשתחרר ממנו.

וכמו תמיד, לכל אחת מהמידות האלו יש מקום שבו טוב להשתמש איתה. באופן כללי, מידת הקלות היא חשובה מאוד, כי היא עוזרת לאדם להתרומם מעל אכזבות וקשיי החיים ולהמשיך בעבודת חיו. ע"י שהאדם לומד להיות "קל כנשר", הוא יכול להתרומם מעל המצבים החולפים של החיים, והוא נזהר שלא להיתקע בהם יותר מדי.

לעומת כן, יש מקומות שבהם כן נצרך "להיכנס" למצבים של קושי וכאב ולהרגיש אותם, ולא רק להתרומם מעליהם. למשל, כשיש צרה למישהו אחר, הרבה פעמים עבודת האדם הוא ללכת בדרכי ה' ולשאת איתו בעול, דוגמת השכינה שמצטערת בצערו של כל יחיד, וכדברי הגמ' (חגיגה טו:), "בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת, קלני מראשי קלני

^א הערת מו"ר שליט"א - לפעמים דווקא מי שהוא "קל" יותר קל לו להשתתף בצערו של זולתו, כי גם את זה הוא לוקח בקלות. ומי שהוא יותר כבד, כבד לו להכנס בצער זולתו, כי הוא לוקח את זה קשה!

מדמה - תפיסת שית אלפין שיש לה הפסק

לעומת זאת, מערכת המדמה נקראת שותת, כי היא תמיד רק במערכת של שש, וכאשר נגמר ה'שש' בבחינת ששת ימי המעשה אזי הכל מפסיק.

דוגמא ברורה לכך, חטא אדם הראשון שנעשה מכח המדמה, מכח הנחש שאמר "והייתם כאלוקים". במקביל לחטא עץ הדעת היה חטא העגל, ושם נאמר "וירא כי בשש משה לבוא", כלומר בא-שש, בא שותת, בא מדמה. 'הראה להם שטן דמות של ארוננו של משה ברקיע כאילו משה מת'. מה שהשטן הראה להם שמשה מת ויש הפסקה זה מכוח המדמה - 'הבא-שש' שיוצר את ההפסקה בדבר. אלו הם שתי מערכות, זה לעומת זה, מערכת של שבע, שבת, מחשבה, נצח, קולח. מערכת של שש, שותת, מדמה - משם באה האפשרות של חטא.

אחרי השית אלפין שני, העולם יפסיק; 'חד חרוב'. זמנו של העולם הוא לשית אלפי שני, כאשר ביום אחד הכל עתיד להיחרב. כלומר כל השית אלפי שני הם במערכת של שותת, דבר שאין לו המשך.

לעומת כח המדמה עומד כח המחשבה שהוא כוח נצח ואין לו הפסק. זה כל סוד החכמה, מה שהאדם מדבק את עצמו בכח שאין לו הפסק. החכמה היא במקום שלמעלה מההפסק. זה נקרא תורת חיים. היפוך החיים הם המוות, והמוות חל רק כשיש הפסק. במחשבה אין הפסק ואין מוות.

המחשבה נקראת 'קולח', מול כח המדמה הנקרא 'שותת'. על המחשבה נאמר 'נעשה כמעין המתגבר'. המחשבה תמיד קולחת הלאה הלאה. זה סוד המחשבה וזה סוד התורה.

איזה מערכת היא לעולם, ואיזה מערכת אין לה הפסק?

המדמה הוא במערכת של 'שית אלפין שני' הוי עלמא'. לעתיד לבוא נאמר: "היינו כחולמים", כלומר כל השית אלפי שני מוגדרים כחלום, כתפיסת מדמה. מדמה בעומק הוא כמו 'שותת', המדמה יש לו הפסק, כאשר יהיה "יקיצו וירננו שוכני עפר", אזי כל המדמה יופסק. שורש המדמה הגמור נמצא ביסוד העפר שעושה את מה שאינו לישנו, וכאשר יהיה לעתיד "יקיצו וירננו שוכני עפר", אז מתברר שאין מדמה, אלא המדמה יפסק מיניה וביה.

לעתיד לבוא מתגלה שהמדמה יש לו הפסק, ושעצם התפיסה של מדמה היא מערכת שיש לה הפסק. כי כל מערכת המדמה היא רק בתפיסת 'שית אלפין' שיש להם הפסק ואינם ממשיכים.

תיקון המדמה שבכח ההולדה - על ידי מחשבה

כלומר שהמדמה שולט עליו. אבל אם השתן יוצא באופן של קולח, זה סימן של כח החיות בהולדה שלו, כי זה סימן שיש לו שליטת מה על הפסולת של המים.

זה סוד הולדת נפלים - נפילת מחשבה למדמה, שהקולח נעשה לשותת. **מי** שמוציא את השתן באופן של שותת זה סימן שהוא לא יכול להוליד,

כל כח ההולדה כלול משני כוחות והם בצלמנו וכדמותינו - כח המחשבה וכח המדמה.

ככל שכח ה"בצלמנו" גובר, כח המדמה נתקן. וככל שהכח "כדמותינו" גובר, כח המחשבה נופל למדרגת כדמותינו.

מי רגליים - הוצאת מדמה דקלוקל

אחרים, ואז הוא נכנס ועובר ממדמה למדמה. זה לא רק הגדרה חיצונית שכך צורת הדברים פועלת בנפש האדם, אלא מונח כאן התפיסה העמוקה שבכח המדמה. החכמה בנויה כולה באופן של סדר, לעומת המדמה שכל ענינו יציאה ממערכת של סדר, ולכן במדמה נכנס כל ענין וענין והאדם עובר מעניין לעניין, כי כל דבר מזכיר דבר אחר עד שהוא יוצא לגמרי מהעניין בו התחיל.

(המשך השיעור בגיליון הבא)

מי רגלים הם פסולת המדמה, והם נקראים כן מחמת שהם בחינת רגליים דקלוקל שהולכים ממקום למקום באופן המקולקל, כי המדמה הולך בדמיונותיו כל העת ועובר מדמיון אחד לשני והוא איננו קבוע במקומו.

המחשבה היא בסוד קביעה קיימא. 'סוד הקדושה הוא סוד התמידות', וכך אומר הרמח"ל בספרו 'דרך עץ חיים': 'והחכמים הולכים הלוך וחשוב תמיד'. כח המחשבה הוא התמידות.

כאשר האדם יוצא מאותה קביעות הקיימת במחשבה, עצם היציאה נקראת כח המדמה. המדמה מוציא אותו ממהלך של סדר ומכניס אותו למקומות

למה הפסולת שבאדם נקראים מי רגלים?

כפשוטו הסיבה הברורה מחמת כך שזה יוצא מבין רגליו.

אכן ישנה סיבה עמוקה יותר.

המדמה הוא דבר שאין לו יציבות. מה ההבדל בין מחשבה למדמה? כל אחד יכול לראות את ההבדל מתוך עצמו. כאשר האדם נמצא במחשבה הוא יכול להתרכז באותה מציאות לזמן מה. אולם כאשר האדם נמצא במדמה וחי בדמיונות, המדמה שלו מוליד עוד מדמה ועוד מדמה והוא מאבד את היציבות שלו באופן שהוא עובר מדמיון לדמיון.

קונטרס יסודות בהלכות תערוכות פרק ד'

איסור. כי לדעת הרשב"א מקדימים את המבט של יסוד הרוח, וזה יכריע לנו שהיה כל הזמן במקום היתר.

מתי כן יש בעיה של קבוע? כאשר גם המבט של יסוד הרוח - המבט על צדדי הספק - מורה לנו שלמרות שיש הסתברות שהחפץ מותר, מכל מקום ודאי שהוא היה עכ"פ באותו מקום יחד עם האיסור. במצב כזה, יסוד הרוח עצמו מביא אותנו לידיעה הזו ביחס למקומו של החפץ [מיסוד העפר], וע"ז נתחדש דין קבוע שכי האי גוונא כבר א"א להכריע ע"פ הרוב.^א

מהלך הפרקים הבאים

והנה, עד עכשיו בנינו שתי מהלכים כלליים, השונים מאוד זה מזה ביסודם, בדין קבוע וכל דפריש. מעכשיו, ננסה לראות את המקורות בפנים, וננסה להביא כמה וכמה סוגיות שנחלקו בהם תוספות והרשב"א, ולהסביר איך כל אחד הולך תמיד לשיטתו לפי שתי המהלכים שנתבאר.

א והבן, שלפי מהלך התוספות לא שייך כל הדין קבוע של הרשב"א. שהרי לשיטת התוספות אנחנו דנים תמיד רק כלפי המקום הפרטי שבו נמצא החפץ: אם זה יכול להיות שהוא המקום של האיסור, כלומר שיכול להיות שהחפץ לא זו ממקומו, ושהיה פעם ניכר וידוע במקום הזה כאסור ורק נשכח מאיתנו, אז זה אסור, כי רוב לא יכול להכריע כנגד צד כזה. ורק אם ודאי זו החפץ ממקומו, אז מסתכלים עליו שהוא ודאי אינו ב"מקום איסור", כי הגדרת מקום איסור לפי תוספות היינו מקומו הפרטי של החפץ, וכי האי גוונא הולכים אחר הרוב. כי למהלך התוספות, כל הנידון סובב רק על המקום הפרטי שבו נמצא החפץ הנידון.

משא"כ לדעת הרשב"א, החפץ הנידון אין לו "מקום" כלל, כי הספק נמצא בשכל שלנו, וכספק החפץ כן הספק על מקומו, ואם נכריע את הספק ע"פ רוב נכריע גם את דין המקום ע"פ רוב. ולכן לשיטתו, דין קבוע ע"כ חייב להתייחס לא ל"מקום הפרטי" של עצם החפץ הנידון, אלא ל"מקום הכללי" שבו הוא נמצא, שאם גם לפי הצד ש"מקומו הפרטי" שלו עצמו הוא היתר, מ"מ הוא ב"מקום כללי" יחד עם האיסור, אז יש דין קבוע, כמו שנתבאר.

יסוד הדברים למהלך הרשב"א

ונראה להבין כי יסוד המחלוקת בין התוספות להרשב"א הוא האם מתחילים את הנידון מצד ההסתכלות על עצם החפץ, או מצד ההסתכלות על צדדי הספק המופשטים. כי לדעת התוספות כבר נתבאר באריכות שמתחילים את הספק מצד ההסתכלות על עצם החפץ, ורק כאשר מיקום החפץ גורם לנו לעורר את כל צדדי הספק, זה כבר מצרף את כל הצדדים יחד ללכת אחר הרוב.

אולם, נראה שלדעת הרשב"א כל התהליך מתחיל הפוך מהתוספות. לדעתו, כל פעם שיש לנו ספק מה דינו של חפץ מסויים, לא מסתכלים ע"ז כאילו הספק נמצא בעצם החפץ, אלא הספק תמיד נמצא בדעתנו - בגברא. ולכן אין הבדל בין מקרה שהחפץ יצא ממקומו למקרה שהחפץ לא יצא ממקומו, כי בכל מקרה הספק תמיד נמצא בנו ולא בחפץ.

וכמו כן, הרי בספק שיש לגברא, ההגדרה הפשוטה של הספק היא ודאי "או זה או זה" - האם החפץ מותר או אסור, כי אין כאן משהו שמצרף את הצדדים יחד, אלא שהגברא אינו יודע מה המציאות. ולכן, דין הרוב לדעת הרשב"א הוא ע"כ להכריע את הספק ע"פ ההסתברות של הרוב, כמו שנתבאר.

ולפ"ז, מובן היטב למה יוצא לדעת הרשב"א הגדרה הפוכה בדין קבוע מדעת התוספות. כי לדעת התוספות תמיד מקדימים לדון מצד החפץ, ורק כאשר החפץ מכריח לנו את כל הצדדים אז מסתכלים על הצדדים. משא"כ לדעת הרשב"א תמיד מקדימים להסתכל מצד צדדי הספק, ולכן אם רוב הצדדים יקבעו שהחפץ היתר, אז גם אם לפי צדדי האיסור הוא היה כאן מאז ומעולם כאיסור ידוע ואין לו שום שייכות לצדדי ההיתר, עדיין נוכל ללכת אחר הרוב. ודין קבוע לרשב"א מגיע רק כאשר כל צדדי הספק עצמם מביאים אותנו להתייחס למצבו של החפץ, דהיינו כאשר אנחנו רואים שלפי כל צדדי הספק סוף סוף החפץ ודאי היה מונח "במקום אחד" עם האיסור, אז כבר מסתכלים עליו כספר חמור של "קבוע" שא"א להתיר ע"פ רוב.

ביאור המחלוקת ממבט ארבעת היסודות

ולפ"ז ממבט ארבעת היסודות, דעת הרשב"א בנויה על קדימת יסוד הרוח ליסוד העפר, היפך מה שביארנו לדעת התוספות. כי כמו שנתבאר, צדדי הספק המופשטים של הגברא מקבילים ליסוד הרוח, ומצבו של החפץ מקבילה ליסוד העפר. ולדעת הרשב"א תמיד מסתכלים קודם על צדדי הספק, וכל שרוב צדדי הספק יכריעו שהחפץ מותר ושהיה מונח במקום היתר, אפשר להכריע ע"פ רוב גם אם לפי אחד מצדדי המיעוט יוצא שהחפץ היה מונח במקום